

SZAKDOLGOZAT

NÉV
SZAK

**Közoktatási vezető és
pedagógus-szakvizsga
szakirányú továbbkép-
zési szak**

Tóth Bernadett Krisztina

Budapest
2023

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem
Budapesti Campus
Közoktatási vezető és pedagógus-szakvizsga

AZ INTEGRÁCIÓ, INKLÚZIÓ MEGVALÓSULÁSA EGY ADOTT OKTATÁSI
INTÉZMÉNYBEN
A CSEPELI CSODAKÚT EGYESÍTETT ÓVODA NAPSUGÁR TAGÓVODÁJÁ-
BAN

Belső konzulens	Bencéné dr. Fekete Andrea Egyetemi docens
Készítette	Tóth Bernadett Krisztina EAVQCU Levelező tagozat
Intézet	Neveléstudományi Intézet

Budapest
2023

Tartalom

1.	Bevezető	2
1.1.	A témaválasztás indoklása, a dolgozat célja	2
2.	Elméleti megalapozás	4
2.1.	Sajátos nevelési igény fogalma, kialakulása, értelmezése	4
2.1.1.	A sajátos nevelési igény, mint fogalom.....	4
2.1.2.	A sajátos nevelési igényű gyermekek intézményi nevelése	5
2.2.	Integráció (integrált nevelés) és inklúzió fogalma	6
2.2.1.	Integráció	6
2.2.2.	Inklúzió	8
2.2.3.	Különbség integráció és inklúzió között	9
2.3.	Törvényi háttér bemutatása	10
2.3.1.	Jogegyenlőség, jogképesség, cselekvőképesség értelmezése a fogyatékkal élő személyek vonatkozásában.....	10
2.3.2.	Esélyegyenlőség, az 1998. évi XXVI. Törvény részletezése	11
2.4.	EGYMI, pedagógiai szakszolgálatok, a szakértői vizsgálat eljárásrendje	12
2.4.1.	A szakértői vizsgálat menete:	15
3.	A vizsgálat	17
3.1.	A vizsgált intézmény	17
3.1.1.	A Napsugár Tagóvoda Kiegészítő Pedagógiai Programja	18
3.2.	Kutatási kérdéseim	19
3.3.	Interjúk elemzése- Kérdések szerinti elemzés	19
3.3.1.	Általános és létszámi kérdések	19
3.3.2.	A csoport és az integrált gyermekek viszonya	20
3.3.3.	Tárgyi feltételek.....	23
3.3.4.	Szakmai felkészültség	25
3.3.5.	Pedagógusi, szülői együttműködés.....	26
3.3.6.	Egyéb	27
3.4.	Személyes tapasztalataim	28
4.	Összegzés	30
5.	Irodalomjegyzék	32
6.	Mellékletek	34
1.	számú melléklet.....	34

1. Bevezető

1.1. A témaválasztás indoklása, a dolgozat célja

A témám a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai integrációjáról szól, ezen belül is bemutatom a saját óvodám integrációs gyakorlatát.

Nagyon kevés olyan csoport van napjainkban, ahol ne lenne csoportonként legalább egy gyermek, aki kiemelt figyelmet igényel. A korábbi óvodapedagógusi tanulmányaim során a szakdolgozatomat szintén integráció témakörben írtam. Akkor még csak olyan intézményeket kerestem fel, ahol az integráció működik és a mindennapok szerves része. Most azonban már lassan öt éve dolgozom egy ilyen intézményben. Eleinte gyakornokként kezdtem, majd később megkaptam az első önálló csoportomat. Az idő előre haladtával szerencsém volt belekóstolni a vezetői tevékenységekbe, mint tagóvodavezető helyettes. Mára azonban a tagóvoda élén vezetőként még több az óvodát, az integrációt érintő helyzetre van rálátásom.

Úgy érzem, a mai óvónők igen keveset tudnak arról, hogyan kezeljék ezt a helyzetet. Nem kapnak megfelelő felkészítést a problémák kezelésének módjaira, valamint arra sem, hogy az integráció hogyan is néz ki a gyakorlatban.

Az öt év alatt elég jól betekinthessem abba, hogyan is alakulnak a mindennapok egy integráló csoportban, óvodában.

Úgy gondolom, hogy ez bárhol elérhető és megoldható lenne, hogy ha a frissen végzett pedagógusoknak lehetne némi előzetes tapasztalata arról, hogy hogyan is alakul ki egy integrált csoport és egy kicsit mögé tudnának látni ennek a helyzetnek.

A kutatásomhoz a dokumentumelemzés módszerét választottam mely a téma részletes körbejárásához szükséges szakirodalmakból merít, illetve a kutatásom gerinceként az intézmény pedagógiai programját a tagóvodám kiegészítő pedagógiai programját, házirendjét, szokás szabályrendszerét is felhasználtam. Dolgozatomat alapvetően e dokumentumoknak a bemutatására alapozom, azonban készítettem egy rövid interjút a tagintézmény korábbi vezetőjével, illetve az óvodám gyógypedagógusaival, továbbá óvodapedagógusaival is.

A kutatásomat a szakirodalmak kiválasztásával, és elemzésével kezdtem. Kiszűrtem azokat a szakmai könyveket, amelyek a gyógypedagógiában definiálják az integrációt, mint

fogalmat illetve alapvető információkat tartalmaznak az integrálással kapcsolatban. A felhasznált szakirodalmak közül a legtöbbet a Dr. Illyés Sándor által szerkesztett Gyógypedagógiai alapismeretek című könyvet használtam. Úgy gondolom, az egyes írók nagyon jól bemutatják az integrálást magát, a környezetre gyakorolt hatását, illetve a hasznos fejlesztési módszereket, lehetőségeket. Az itt felsorakoztatott szerzők úgy mutatják be az egyes témákat, hogy ezek még a laikus, nem gyógypedagógusi szemnek is jól értelmezhető, átlátható és hasznos információkkal szolgálnak.

Dolgozatomban helyenként eltérő nomenklatúrát alkalmazok, ez azért van, mert követem az aktuálisan idézett szakirodalom szóhasználatát.

2. Elméleti megalapozás

2.1. Sajátos nevelési igény fogalma, kialakulása, értelmezése

2.1.1.A sajátos nevelési igény, mint fogalom

2011. évi CXC. nemzeti köznevelési törvény szerint:

„A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd (2011. évi CXC. 2/4. §/25).”

Sajátos nevelési igényű gyermek, aki:

- A tanulásban akadályozott
- Értelmileg akadályozott
- Beszédben akadályozott
- Látássérült, hallássérült vagy mozgáskorlátozott
- Viselkedés-és teljesítményzavarral küzd
- Autista
- Súlyos tanulási zavarral vagy magatartászavarral küzd
- Több fogyatékoság együttes előfordulásakor halmozottan fogyatékos (2011. évi CXC. 2/4. §/25.).

Az együttnevelés az óvodában is és az iskolában is többféle formában van jelen. Van az az eset, amikor a pedagógus úgy próbálja kompenzálni a sajátos nevelési igényű gyermek elmaradottságát, hogy csökkenti az elvárásokat és követelményeket. Nem figyel a gyermekek egyedi igényeire, ezáltal őket sem egyénileg sem tanulócsoportosan nem fejleszti. A gyermekek számára ez igen káros, hiszen nincs differenciálás és így tudásuk nem gyarapszik olyan módon, hogy az elegendő legyen a fejlődéshez.

Ennek másik formája, amikor azokat a gyermekeket, akik jobb adottságokkal rendelkeznek különválasztják, így akik gyengébben teljesítenek, csak a minimális követelményeket van lehetőségük teljesíteni. Ez szintén nem a legmegfelelőbb megoldás.

A harmadik lehetőség az, hogy a gyengébben teljesítő gyermekekkel kiemelten foglalkoznak és így lehetőség nyílik e gyermekeket felzárkóztatni arra a követelményszintre, amin a többi gyermek van.

A negyedik nevelési forma, amikor a kimondottan gyengén teljesítő gyermekek számára a követelményeket alacsonyabb szintre viszi, illetve nagyobb mértékű megsegítési módszereket alkalmaz.

A sajátos nevelhetőség központjában a biológiai károsodás áll, ezért részesülnek ezek a gyermekek különleges bánásmódban a taníttatásuk során. Biológiai károsodás alatt leginkább pszichológiai funkciókat és cselekvészavarokat lehet érteni (Illyés, 2000).

A fogyatékoság a gyógypedagógia fogalma, azonban napjainkban erre az állapotra inkább az akadályozott kifejezést alkalmazzuk. A sajátos nevelési szükséglet pedig az akadályozottság kifejezésére alkalmas gyűjtőfogalom a nevelés és oktatás területein. (Benczéné, 2007)

„A gyermek nevelhetőségéhez jobban igazodó nevelés esetén ki sem alakul, összeillési zavar esetén pedig a nevelés igazodó képességét javító különleges pedagógiai bánásmóddal kiegyenlítődik (Illyés, 2000: 36p.).”

2.1.2. A sajátos nevelési igényű gyermekek intézményi nevelése

„Az együttnevelés feltételei közül a legfontosabbak a személyi infrastruktúra, a gyógypedagógiai szolgáltatás, megfelelő pedagógiai program, rehabilitációs, habilitációs fejlesztési terv, a szakemberek együttműködése, a befogadó készség kialakítása, a család, a szülők támogató hozzáállása, differenciált oktatás, speciális taneszközök.” (Benczéné, 2007: 6p.)

A sajátos nevelési igényű gyermekeknek is lehetősége van az intézményes nevelésben, oktatásban részt venni. Az óvodai nevelésben hároméves kortól vehetnek részt, az általános iskolai tanulmányaikat pedig elsőtől nyolcadikig folytathatják.

„Mérlegelni kell az igényeket és adottságokat, az eredményes szakmai munkát biztosító feltételek megteremtésének lehetőségeit (Nagy, 2000: 360p.).” Az alapító okiratnak tartalmaznia kell, hogy az adott intézményben milyen típusú és mértékű fogyatékosággal rendelkező gyermekeket tudnak fogani. Ez függ az óvoda, iskola felszereltségétől, elhelyezkedésétől, az épület kialakításától, szakmai segítség (például gyógypedagógus) meglététől. A közoktatási törvény magában foglalja az integrációhoz szükséges pontos feltételeket.

„A különleges gondozási igény a gyermek életkori sajátosságainak fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulása, ami sajátos fejlesztő korrekciós, habilitációs, rehabilitációs és terápiás célú pedagógiai eljárások és szervezeti megoldások (szakszolgálati ellátás, integrált óvodai csoportok, külön óvodák) alkalmazását teszi szükségessé (Nagy, 2000: 364p.).”

A nevelés, oktatás során szükséges, hogy az akadályozott gyermekek számára több idő álljon rendelkezésére az évfolyam tananyagának elsajátítására. A törvény rendelkezik a csoportok létszámhatáraitól is, illetve ezen belül arról is, hogy amennyiben enyhén vagy középsúlyosan értelmi fogyatékos gyermekek is járnak az évfolyamra, akkor az átlagos létszám 21 főre, amennyiben enyhén súlyos értelmi fogyatékos a gyermek akkor tíz főre, középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek esetében pedig hét főre csökken. Kötelező egyéb rehabilitációs foglalkozások szervezése a fogyatékos gyermekek számára. Az iskolában a sajátos nevelési igényű gyermekek kaphatnak felmentést bizonyos értékelések, minősítések alól, illetve hosszabb felkészülési időt kaphatnak a vizsgákon.

Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról a súlyosan fogyatékos gyermek számára is jogot biztosít az intézményi ellátáshoz. Korábban a jogszabályok ezeknek a gyermekeknek a tankötelezettség alóli felmentést szorgalmazták. A szülők számára pedig kötelező ennek a lehetőségnek az igénybevétele. A képzési kötelezettségnek a szakvélemény alapján kell eleget tenni. A foglalkozások száma (csoportfoglalkozás esetén) heti háromtól ötig terjedhet. Minden nyolcadik életévét betöltött gyermeket a szakértői bizottság felülvizsgál. Nyolc éves kor után háromévente kötelező a felülvizsgálás (Nagy, 2000).

2.2. Integráció (integrált nevelés) és inklúzió fogalma

2.2.1. Integráció

„Az integráció nem válhat eredményessé, ha kizárólag szervezeti érdekből és szerkezeti szinten valósítjuk meg (M. Tamás, 2006, 9p.).”

Az integráció a 70-es évektől indult pedagógiai irányzat, mely az akadályozott, illetve nem akadályozott gyerekek együttnevelését segítette elő. Ennek ellentéte a szegregáció, ami az ilyen gyerekek kiszorítását jelentette az oktatási rendszerből. Az integráció lehet lokális, szociális, spontán, funkcionális és fordított (Benczéné, 2007).

- Lokális integráció esetében az épület közös, de külön csoportban vannak a sajátos nevelési igényű gyermekek. Lehetőség lenne a csoportok összehozására közös

programokkal és ez által megvalósulhatna az integráció, de így még mindig közelebb áll a szegregáció egy formájához.

- Szociális integrációról beszélünk, amikor már van lehetősége találkozni az akadályozott és a nem akadályozott gyermeknek. Az egyik lehetőség szerint óvodai foglalkozásokon kívül például rendezvények, kirándulások alkalmával találkoznak a gyermekek. A másik szerint pedig a nap folyamán a gyermekek többször is találkoznak például ebédnél vagy szabad játéknál.
- Spontán integráció során az integráció nem előre eltervezetten történik. Itt nincs jelen a gyógypedagógus vagy egyéb segítő asszisztens. Az óvodapedagógus önállóan oldja meg, kezeli, vagy éppen nem kezeli a csoportjába járó integrált gyermek(ek) problémáit. Ez sok esetben lehet a gyermek számára előnyös, de hátrányos is.
- A funkcionális integráció azt jelenti, hogy az összes gyermeket együtt fejlesztik a foglalkozások alkalmával. Lehet részleges, itt együtt valósul meg lokális és szociális integrálás, de lehet teljes, ami azt jelenti, hogy a fogyatékos gyermekek az óvodai időt teljes egészében integráltan töltik el egy nem speciális óvodában. (Csányi, 2000)

Az integráció során együttnevelésről beszélünk, de az inklúzió (befogadás) célja az lenne, hogy *„valamennyi gyermeket a lakóhelyhez közeli intézményekbe vegyék fel, amelyek mindegyike felkészült erre a feladatra* (Csányi, 2000, 387p.).”

- Fordított integráció az, amikor egy speciális intézménybe járnak nem fogyatékos gyerekek (Kovács, 2015).

Az integráció fő célja, hogy minden gyermek mindenféle megkülönböztetés nélkül tanulhasson intézményes keretek között. A pedagógusok felkészítése elengedhetetlen ahhoz, hogy az integrált nevelés feladatait el tudják látni (Mesterházi, 2000).

Az integrált nevelésnek több befolyásoló tényezője is van, ezek az objektív, illetve szubjektív tényezők.

Az objektív tényezők többnyire a gyógyászati segédeszközöket, tankönyveket, a speciális taneszközök meglétét vagy az épület megfelelő felszereltségét jelenti, de ide tartozhat az osztály létszáma is. A szubjektív tényezők főként a gyógypedagógus, segítőpedagógus munkáját jelentik. Ide sorolható például, hogy milyen módszereket alkalmaz, mennyire kreatív a szakmai segítség, illetve még a szülők hozzáállása vagy a gyermek személyisége

is. A fogadó pedagógusok sokszor nem jártassak az integráció témakörében. Emellett a tantervben, a pedagógiai programban is helyet kell kapnia a sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelésénél alkalmazott módszereknek. Az integráció legalapvetőbb módszere a differenciálás, amikor a gyermekek egyedi szükségleteihez igazítja a pedagógus a tanulási folyamatot. A szülők szerepe is meghatározó a sikeres integráció érdekében. A gyógypedagógus feladatai közé tartozik, hogy segíti a szülőket, a fogadó pedagógusokat és a gyermekeket. Folyamatosan konzultál, kapcsolatot tart a szülőkkel és nyomon követi a gyermek fejlődését. Meghatározó tényező az integráció során a fogadó és a fogadott gyermek személyisége is (Csányi, 2000).

Verténé Balogh Angelika szerint az integrált nevelés megvalósításához a kiindulási pont *„az, hogy a sérült gyermek az érintett funkcióiban és életének minden megnyilvánulásában más, de alapvető szükségleteiben személyisége kibontakoztatásának lehetőségeiben ugyanolyan emberi lény, mint az ép (Verténé, 2006: 25p.).”* Az óvodai nevelés során még nem annyira mérvadóak a gyermekek közötti különbségek, mint az általános iskolában. A Mesés kert óvodában először is fejlesztő csoportot hoztak létre a sajátos nevelési igényű gyermekek számára. Ez a későbbiekben úgy változott, hogy a fejlesztő csoport megszűnt és az egyes csoportokba kettő, maximum három speciális szükségletű gyermek került be. A csoportokat úgy alakították ki, hogy egy csoportba se kerüljön két azonos típusú akadályozottsággal rendelkező gyermek. A szülői támogatottság erős volt és a pedagógusok is elkötelezettek, céltudatosak. Tudták, hogy szükségük lesz megfelelő szakmai segítségre, illetve nagyobb időráfordításra. Igyekeztek úgy megoldani mindent, hogy ez a változás ne történjen egyetlen átlagos fejlődésű gyermek kárára se (Verténé, 2006).

2.2.2. Inklúzió

Az integráció és inklúzió között az a legfontosabb különbség az, hogy *„Sebba (1996) szerint az integrációval az egyéneket be kívánják olvasztani az iskola meglévő struktúráiba, míg az inklúciónál újra átgondolják a tanterv megvalósításának szervezeti kereteit és azokat a feltételeket, amelyekkel valamennyi tanuló haladását biztosítani tudják.”* (Csányi, 2000: 387p.) Olyan módon fejlesztenék az iskolarendszert, hogy az megfelelő módon segítse a fogyatékos gyermekek fejlődését. Az intézménybe járó gyermekek szociálisan is befogadják a fogyatékos gyermekeket, ezáltal az óvoda vagy iskola inkluzív válik és teljes mértékben a speciális szükségletű gyermekek igényeinek felel meg. Itt fontos szerepet kap a differenciálás, ami azt jelenti, hogy *„a pedagógus a tanulási folyamatot az*

egyes gyermekek egyéni szükségleteihez igazítja” (Bodrogai, 2012: 123p.). „Az egyéniesített segítséget minden gyermeknek meg kell adni, illetve minden gyermeket képességei szerint kell terhelni (Csányi, 2000: 388p.).” A pedagógusok feladata főként a feldolgozandó anyagok érdekessé tétele lenne, valamint, hogy adjon szabad munkára és csoportmunkára lehetőséget. A gyógypedagógus partnere az óvónőnek, fontos a vele való közös felkészülés az egyes foglalkozásokra, órákra. Egyéni foglalkoztatás esetén a képességfejlesztés a cél nem pedig az éppen meglévő tantervi feladatok elvégzése (Csányi, 2000). Az inkluzív pedagógia alapvetése, hogy biztosítja azokat a feltételeket, amivel az eddig külön nevelt gyermekek is részt vehetnek az intézményes nevelésben és sikeresen nevelődnek azok, akik eddig sikertelenek voltak (Metzger, 2006).

A következő táblázatban bemutatom az integráció két szintjét.

2.2.3. Különbség integráció és inklúzió között

Integráció esetén a speciális szükségletű gyermekek beilleszkedését értjük az épek közé míg inklúzió során ezek a gyermekek a befogadás és a pedagógiai módszerek adekvátsága miatt tudnak beilleszkedni. Ahol az integráció jelen van, ott előbb utóbb az intézmény inkluzívvá válik (Metzger, 2006).

Integráció (fogadás)	Inklúzió (befogadás)
Módszer, óratervezés nem változik	Módszer, óratervezés nem hagyományos
Frontális, teljesítményorientált stílus	Differenciáló, önértékelésre is alapozó pedagógia
A gondokért maga a gyermek a felelős	Gondok esetén a pedagógusnak kell változtatnia
A gyógypedagógusra hárul minden probléma megoldása	A gyógypedagógus partner a megoldásban
Csak az osztályfőnök (az óvodában az óvodapedagógus) vállal részt az integrálásban	Szemléletváltás a teljes tantestületben (nyitott iskola)

1. táblázat

Forrás: Csányi Yvonne (2000): A speciális szükségletű gyermekek és fiatalok integrált, nevelése-oktatása, In. Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek, Budapest, ELTE-BGGYTF, 386.p.

2.3. Törvényi háttér bemutatása

A jog olyan általános és mindenkire kötelező magatartási szabályok összessége, amit állami szervek alkotnak, és amelyek kikényszerítését is állami szervek biztosítják. Jogokat és kötelezettségeket csak törvényben lehet szabályozni (Falus, 2017).

Magyarországon ma több törvényi rendelkezés is említést tesz a sajátos nevelési igényű gyermekek, fogyatékos felnőttek jogairól, a társadalomba való minél sikeresebb beilleszkedésükről, integrálásukról, támogatási lehetőségeikről, esélyegyenlőségükről. Az általam felhasznált törvények közül 2011. évi CXCV. nemzeti köznevelési törvény a sajátos nevelési igényű gyermekek közoktatásbeli lehetőségeiről, jogairól, kötelezettségeiről tesz említést. Az 1998. évi. XXVI. a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény pedig kiemelten a fogyatékos személyek jogairól és azok érvényesítésének eszközeiről rendelkezik, de említi még az esélyegyenlőséget és a társadalomba való integrálódást is. Felhasználtam még az 5/2013. (II. 26.) EMMI rendeletet, ami a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről rendelkezik. Ez a rendelet megnevezi a segítő szolgálatokat, azok tevékenységeit, kötelezettségeit, és feladatait. Említést szeretnék még itt tenni a 9/2008. (III. 29.) OKM rendeletről röviden, amely az esélyegyenlőséget, felzárkóztatást segítő támogatások igénylésének, döntési rendszerének, folyósításának, elszámolásának és ellenőrzésének részletes szabályairól ír. Ez a rendelet óvodai viszonylatban főleg a különböző fejlesztő programok indításának feltételeiről, támogatási lehetőségekről ír részletesen.

2.3.1. Jogegyenlőség, jogképesség, cselekvőképesség értelmezése a fogyatékkal élő személyek vonatkozásában

Magyarország Alaptörvénye szerint minden ember egyenlő és jogképes, illetve az alapvető jogokat mindenféle megkülönböztetés nélkül (például nem, faj, vallás, fogyatékos-ság, vagyoni helyzet) biztosítja. Külön intézkedésekkel védi a családokat, gyerekeket, nőket, fogyatékkal élőket, időseket.

A fogyatékkal élők jogait az 1998. évi. XXVI. törvény (a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról) foglalja magában. A törvény előtt gyermeknek és fogyatékos személynek is teljes körű a jogképessége (jogokat és kötelezettségeket vállalhat, és szerezhet) amennyiben annak a személynek vannak belátási képességei. Aki belátási képességgel rendelkezik az a jog szerint cselekvőképese. Ám a bíró által cselekvőkép-telennek nyilvánított személy is érvényesítheti jogait a törvényes képviselője (ez lehet a szülő a gyám vagy gondnok) által (Bodrogai, 2012).

„*A cselekvőképesség korlátozottságának meghatározása befolyásolja a sérült személyekkel kapcsolatos vélemény-és ítéletalkotást* (Mesterházi, 2000: 57p.).”

2.3.2. Esélyegyenlőség, az 1998. évi XXVI. Törvény részletezése

Az **esélyegyenlőség** a mai napig fejlődik nem alakult ki még a teljes és végleges formája. A következő néhány felsorolt rendelkezés, nemzetközi esemény, dokumentum mind hozzájárult az esélyegyenlőség megvalósításához. Az első igazán fontosnak tekinthető esemény az 1948. december 10-i (ma az emberi jogok világnapja) ENSZ Közgyűlés, ahol megalkották az *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát*, amiben megtiltanak minden megkülönböztetési formát és a szabadság kerül középpontba. A 60-as években egy határozattal bővül ez a nyilatkozat, mely kimondja, hogy mindenkinek joga van a tanuláshoz, és ezzel a határozattal kívánják megoldani a megkülönböztetési problémákat az oktatás terén. 1975. december 9-én az ENSZ Közgyűlés olyan nyilatkozatot fogad el mely kimondja „*a sérült embereknek joga van az emberi méltóságra, a teljes életre, a függetlenségre, speciális szükségleteiknek a kielégítésére, védelemre a diszkrimináció ellen és arra, hogy családjukkal élhessenek* (Bodrogai, 2012: 22 p.).” 1981 a *Rokkantak Nemzetközi Éve* lesz, a sérült emberek saját érdekvédelmi szervezeteket alkotnak. 1985-ben megalakul a Fogyatékosok Világszervezete. Egy évvel később elindul a HELIOS I. nevű program mellyel a sérült személyek helyzetét kívánják javítani. 1990-ben megfogalmazták *A fogyatékossággal élő amerikaiak törvényét* (ADA) ebben megtiltva mindenféle hátrányos megkülönböztetést. Két évvel később egy ajánlást alkot meg az Európa Tanács a fogyatékos személyek rehabilitációja érdekében. December 3-át a Fogyatékosok Világnapjának választják. Az UNESCO célja az 1994-es évben, hogy az oktatásban a gyermekek egyedi szükségleteit vegyék alapul. Magyarországon az 1998-as a Fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról rendelkező törvény a legjelentősebb. A fogyatékos személyek jogait, jogérvényesítési eszközeit, illetve egyéb szabályozásokat foglal magában. A törvény hatására létrejött a Fogyatékosságügyi Tanács (Bodrogai, 2012).

Az egyik legnagyobb problémát a negatív diszkrimináció jelenti, amikor arról szeretnénk beszélni, hogy **jogérvényesítés**. Ennek hiánya, korlátozottsága ugyanis már abban megakadályozza a fogyatékos személyeket, hogy az alapvető jogaikkal élhessenek (ilyen például a beilleszkedéshez való jog és a speciális oktatásban való részvételi jog). Erre megoldást az ellentettje jelenthetne (pozitív diszkrimináció), mert így több lehetőség lenne

jogegyenlőségre és ezáltal megvalósulnának azok a feltételek melyekkel valóban érvényesíthetnék ezek a személyek a jogait (Bodrogai, 2012).

Az 1998. évi XXVI. törvény célja, *„hogy a fogyatékos személy ne passzív alanya legyen az állam által számára nyújtott ellátásoknak, hanem aktív, önellátásra, társadalmi beilleszkedésre ösztönözzön az ellátás (Fonyódi, 2000: 119p.).”* A törvény kiter a fogyatékos személyeket megillető jogokra az élet különböző területein (például kommunikáció, közlekedés), esélyegyenlősítésre, fogyatékosági támogatásra, valamint az Országos Fogyatékosügyi Programra is. Az esélyegyenlősítés fő területei az egészségügy, az oktatás, a foglalkoztatás és a lakóhely. A dolgozatomhoz az oktatásról írt rész volt igazán lényeges ezért csak ezeket emeltem ki. Az oktatás igazán fontos a rehabilitáció szempontjából. Az óvodáztatáshoz, iskoláztatáshoz és egyéb képzéseken való részvételhez ugyan úgy joga van a fogyatékos személyeknek, mint bárki másnak. Fontos, hogy ne elkülönítetten folyjon az oktatás. Elsődleges cél az integrált nevelés létrejötte.

Az Országos Fogyatékosügyi Program a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének megteremtése érdekében jött létre. Ezen belül is vannak rendelkezések környezetről, egészségügyről oktatásról és arról, hogy milyen intézkedések és feladatok elvégzése szükséges az esélyegyenlőség megvalósításához. Itt szintén csak az oktatást emelném ki. Meg kell kezdeni például az integrált nevelést meghonosítani és az ezekhez szükséges feltételeket megteremteni. Szükséges a tantervek fejlesztése és a pedagógusok olyan módú felkészítése, hogy tudják kezelni a nehézségeket. Szükség van olyan szakmákra melyeket a fogyatékos személyek is tanulhatnak. *„A képzésnek, a rehabilitációnak és foglalkoztatás összhangjának (Fonyódi, 2000, 133p.).”* megteremtése a cél.

2.4. EGYMI, pedagógiai szakszolgálatok, a szakértői vizsgálat eljárásrendje

„Az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény olyan közoktatási intézmény, amelyben egymással szorosan együttműködik a speciális (szegregált) iskola az integrációs szakszolgálattal annak érdekében, hogy az integrált nevelés-oktatás sikeres legyen (Benczéné, 2007: 10p.).”

Az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények *„a sajátos nevelési igényű, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése céljából hozható létre (2011. évi CXCV. törvény, 18/ 20. §/9).”*

Az EGYMI célja, hogy biztosítsa az együttnevelést és az egyenlőséget, az inkluzív neveléssel kapcsolatos szemléletformálást. Fontos még a kapcsolatok kialakítása olyan szervezetekkel melyek hatással vannak a sajátos nevelési igényű gyermekek integrálására. Továbbá cél még, hogy a különböző törvényi rendelkezéseket egységes módon értelmezzék és megfelelően alkalmazzák.

Az EGYMI működteti az utazó pedagógiai szakszolgálatokat, amik a nevelő munkát, illetve a nevelési feladatok ellátását végzik. (Benczéné, 2007)

A pedagógiai szakszolgálatok közé tartozik (2011. évi CXCV. törvény, 16/18. § alapján):

- Gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás

Feladata a komplex kisgyermekkorú prevenció, fejlődés elősegítés, tanácsadás, családi kompetenciák erősítése, konduktív, gyógypedagógiai tanácsadás, nyelvi készségek fejlesztése, mozgásfejlesztés. Szakértői bizottság javaslatára.

- Nevelési tanácsadás

Feladata *„a szülővel az első problémafeltáró beszélgetés lebonyolítása, a gyermek, a tanuló adaptív viselkedésének, szociális érettségének felmérése, ennek eredményeképpen tanácsadásban részesítés vagy a szakszolgálati ellátásba vétel szükségességének meghatározása (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet, 6/24. §/1).”* Segítséget nyújt a családi, óvodai, iskolai nevelésben, azoknak, akik ebben az ellátásban részt vesznek. Szakértői vélemény készítés és pszichés állapotot feltáró vizsgálatok végzése is a nevelési tanácsadás feladatai közé tartozik. Együttműködik a védőnői és gyermekorvosi szolgálatokkal továbbá a szülő beleegyezésével szűrővizsgálatokat végezhet

- Logopédiai ellátás

Ennek az ellátásnak a célja, feladata a hangképzéshez, a beszédhez, a beszédképesség fejlődéséhez és annak zavaraihoz, valamint a specifikus tanulási zavarokhoz kapcsolódó állapotfelmérés, prevenció és terápia. Beszéd- és nyelvi fejlettség szűrést végez. A kapott eredményektől függően kell továbbítani logopédiai, illetve orvosi vagy gyógypedagógiai vizsgálatokat végezni, és az ellátást meghatározni. A logopédiai ellátást egyénileg és mikro csoportosan is megszervezhető heti minimum két alkalommal. A gyerekekkel való foglalkozási alkalmakról munkanaplót kell vezetni.

- Konduktív pedagógiai ellátás

A „konduktív pedagógiai ellátás feladata a központi idegrendszeri sérültek konduktív nevelése, fejlesztése és gondozása. A konduktív pedagógiai ellátás az óvodai neveléshez, iskolai neveléshez és oktatáshoz kapcsolódóan vagy egyéni fejlesztő foglalkozás keretében nyújtható (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet, 9/27. §).” A szakértői bizottság szakértői véleménye szerint a foglalkozások lehetnek egyéni és csoportosak. Az ellátás a tanév rendjéhez igazodik és tanév közben is megkezdhető. A szülő segíthet az ellátás feladatainak megvalósításában.

- Gyógytestnevelés

Feladata, hogy speciális egészségügyi célú testnevelési foglalkozást tartson, ahova a gyermeket orvos utalja be. Az intézmények feladata a személyi feltételek biztosítása. A gyógytestnevelés foglalkozások létszáma 1-3, de akár 9-16 is lehet orvosi javaslatától függően. Az ellátás a tanév rendjéhez igazodik. Ha a tanév rendjétől eltérő, akkor az ellátás megkezdése, illetve befejezése orvosi javaslat szerint szükséges. Az ellátás foglalkozásairól gyógytestnevelési naplót kell vezetni.

- Iskolapszichológus, óvodapszichológus

Az „óvodapszichológiai ellátás feladata a pedagógiai szakszolgálati intézményben a nevelési-oktatási intézményekben dolgozó pszichológusok munkájának összefogása és segítése, melyet az iskola- és óvodapszichológus feladatok koordinátora lát el (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet, 11/29§).” Feladatai közé tartozik még a preventív szűrés, pedagógusok számára szakmai konzultációs lehetőség biztosítása, esetvezetési segítségnyújtás, esetmegbeszélő csoportfoglalkozások megszervezése, egyéni tanácsadás.

- Tehetséggondozás (kiemelten tehetséges gyermekek)

A kiemelten tehetséges gyermekek gondozása során az intézmények feladata a korai tehetség felismerése, a tehetséges gyermek személyiségfejlődésének támogatása, önismerteti csoportok megszervezése, tanácsadás, szülőkkel való konzultáció és támogatás. Feladatai közé tartozik még a tehetségprogramokba való részvételre ösztönzés, kimeneti mérések végzése. A konzultációs lehetőséget a tehetséggondozó koordinátor biztosítja. Ő

veszi fel a kapcsolatot a Nemzeti Tehetségponttal, figyeli az Adatbázist, a program kiírásokat, kapcsolatban van az óvodapszichológussal, és a Nemzeti Tehetségfejlesztési Központtal.

- Szakértői bizottsági tevékenység

A bizottság tevékenysége során „*gyermek, a tanuló komplex pszichológiai, pedagógiai-gyógypedagógiai, továbbá szükség szerint orvosi, sajátos nevelési igény gyanúja esetén komplex pszichológiai, pedagógiai-gyógypedagógiai, orvosi vizsgálat alapján szakértői véleményt készít* (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet, 5/7. §/1).” A bizottság kezdeményezi a megfelelő ellátás alá vételezést. A szakértői vizsgálatot a szülő kérelmére, de legalábbis a szülő beleegyezésével indítja a bizottság. A vizsgálatok alapján szakértői vélemény készül. A bizottság javaslatot tesz a gyermek ellátására, az ellátásmódjára, formájára, helyére a szükséges szakszolgálatok típusaira, szükséges szakemberekre. (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet)

2.4.1. A szakértői vizsgálat menete:

„*A sajátos nevelési igény megállapítása a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságok vagy az országos szakértői és rehabilitációs bizottságok feladata* (Kókayné, 2007: 31p.).”

Típusa szerint három féle lehet. Lehet alapvizsgálat, kiegészítő vizsgálat, ami az alapvizsgálat után a pontosabb diagnózis megállapításhoz szükséges, de lehet felülvizsgálat is. A vizsgálat előkészítése az első lépés. Kijelölik a helyszínt, az időt, a vizsgálatot végző szakembert. Amennyiben a szülő nem jelenik meg a gyermekkel a kijelölt időpontban akkor egy másik időpontot határoznak meg. Amennyiben ezen sem jelenik meg a szülő a gyermekkel a szakértői bizottság vezetője hatósági eljárás indítását kezdeményezi az illetékes járási hivatalnál. A vizsgálatot a „*szakmai csoport - (gyógypedagógus, pedagógus, pszichológus, orvos) végzi az e rendelet szerinti szakmai, értékelési, követelmények alapján, melyről vizsgálati dokumentáció készül* (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet, 2. melléklet).” A vizsgálatvezető felügyeli a vizsgálat minden területét (például megbeszélések), valamint tájékoztatja a szülőt a vizsgálati véleményről. A dokumentáció segítségével elemzik és megbeszélik a tapasztalatokat. Az eredményeket a Vizsgálati véleményben rögzítik. Amennyiben a fogyatékoság olyan mértékű, hogy a gyermek folyamatos figyelemmel kísérése szükséges, az az intézményen belül folyik. Elsőként egy megbízott munkatárs megfigyeli a gyermeket és elkészíti az első megfigyelés tapasztalatait rögzítő

feljegyzést. A megfigyelési szempontsor meghatározza a nevelési teendőket és a megfigyelő pedagógus feladatait. A megbízott munkatárs a látogatások alkalmával megfigyeli a gyermeket az intézményi környezetben és konzultál a közreműködő pedagógussal. A megfigyelés után részletes értékelés készül a gyermekről. Ezt az értékelést elemzi a megbízott csoport, majd a vizsgálat vezetője átadja az értékelést a bizottságvezetőnek. A vizsgálat vezetője kezdeményezi a megfigyelt gyermek vizsgálatra való behívását. *„A szakértői véleményt a vizsgálatvezető - a munkatársak által elkészített részvizsgálatok (gyógy-pedagógiai, pszichológiai, orvosi) eredményeinek felhasználásával - készíti el, melyet a bizottságvezető a szakmai és jogi megfelelőségek és a nyilvántartó mappa tartalma alapján ellenőriz (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet, 2. melléklet).”*

A jóváhagyott szakértői vélemény a rendeletben meghatározottak szerint kerül elküldésre. (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet)

3. A vizsgálat

A szakdolgozatom témáját egyfelől az intézmény, illetve a tagóvodám dokumentumai mentén mutatom be, melynek módszere a dokumentumelemzés.

Ezen túl az óvodában interjút készítettem három óvodapedagógussal, két gyógypedagógussal és a tagóvodavezetővel. Ezen interjúk mentén keresem a választ a kutatási kérdéseimre, illetve szeretném bemutatni az óvodám integrációs gyakorlatát. Az interjúkat egy előre megírt kérdéssor szerint készítettem el. Mindhárom óvodapedagógussal, a két gyógypedagógussal, illetve a tagóvoda vezetőjével is külön-külön ültem le beszélgetni. Az interjúhoz a kérdéseket magam állítottam össze.

Az elemzett dokumentumok az anyaintézmény pedagógiai programja, házirendje a tagóvoda pedagógiai programja és házirendje, illetve a központi szervezeti és működési szabályzat lesznek. Ezek mentén szeretném bemutatni az intézmény, illetve a tagóvoda integrációs gyakorlatát. Alapvetően a saját óvodám a központi téma mégis úgy gondolom ahhoz, hogy átfogó képet mutathassak be fontos, hogy ismertessem a központi elképzelést.

3.1. A vizsgált intézmény

Elsősorban szükségesnek tartom, hogy bemutassam a kerületünk intézményi hálózatát.

A Csepeli Csodakút Egyesített Óvoda Napsugár Tagóvodája 1976 óta működik. Az óvoda a Budapest XXI. Kerület Önkormányzata Csepeli Csodakút Egyesített Óvoda intézményrendszerének része. Az intézmények fenntartója Csepel Önkormányzata.

A Csepeli Csodakút Egyesített Óvoda 2015.07.01-től tíz önálló intézmény összevonásával jött létre. Az egyesítést követően a bázis óvoda mellett 22 tagóvoda látta el kerületünkben az óvodáskorú gyermekeket. 2021 szeptemberétől új szerkezeti egységben az intézményvezetés irányításával a bázis óvoda és 20 tagóvoda egysége képezi a Csepeli Csodakút Egyesített Óvodát. Az óvodák nagytöbbsége integráló óvoda.

A kerületben az intézményvezetés által meghatározott körzetlista alapján veszik fel az egyes óvodák a gyermekeket. Ezt felülírja vagy a szülők szabad óvodaválasztásának joga vagy pedig a szakértői vélemény, ami sajátos nevelési igényű gyermekeket a kapott diagnózisnak megfelelő tagintézménybe sorolja.

Az óvodák központilag és helyileg meghatározott, munkaterv, pedagógiai program, szervezeti és működési szabályzat, illetve házirend alapján működnek. A helyi, tagóvodai

dokumentumok a központi kiegészítései, ezek foglalják magukban például a különböző óvodák sajátos arculatát.

3.1.1. A Napsugár Tagóvoda Kiegészítő Pedagógiai Programja

A Napsugár Tagóvoda 1988-ban kezdte meg integrációs munkáját. Először az értelmi és mozgásfogyatékos gyermekek integrációja kezdődött, majd 2012-től kiegészült az alapító okirat a beszédfogyatékos gyermekek integrálásával. 1988 és 2007 között fejlesztő (szegregált) csoport is működött az óvodában. 2022/2023-tól a négy csoportból egyet szüneteltetünk így ebben a tanévben három csoport várja a gyermekeket.

Az óvoda kiemelt helyi nevelési célja *„A mozgásos készségek, képességek fejlesztésével a harmonikus, összerendezett mozgás alakítása, megalapozása. Az integráció feltételeinek biztosításával, az SNI gyermekek sérülés specifikus szükségleteinek kielégítésével komplex pedagógiai, gyógypedagógiai re/habilitációjával iskolai beilleszkedésük közvetett elősegítése.”* (Kiegészítő Pedagógiai Program, 2017, :3p.)

A nevelői munkánk kiemelt területei közé tartozik a korábban is említett mozgásfogyatékos enyhe, illetve középsúlyos értelmi és egyéb pszichés zavarral küzdő gyermekek integrált nevelése, re/habilitációja.

A különböző tevékenység, illetve nevelési területeken számtalan helyi kiemelt feladatot kell teljesítenünk ilyen például az egészséges életmód alakítása, ahol az akadálymentes környezet biztosítása, folyamatos segítségnyújtás, segédeszközök praktikus használatának megtanítása a legfontosabb feladatunk. Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés során a legmegfelelőbb egyéni differenciált bánásmód a szociális fejlődés megsegítése, az empátia, segítőkészség fejlesztése, illetve a különbözőségek elfogadására nevelés.

Az anyanyelvi és értelmi nevelés során alkalmazkodni a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni kifejezőmódjához, a verbális kifejezőképesség alakítása a gyógypedagógusokkal karöltve. Értelmi nevelés keretein belül az enyhe és középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek szókincsének bővítése, kommunikációs készségeik fejlesztése. Rendszeres kooperáció az óvodapedagógusok és a gyógypedagógusok között.

A különböző tevékenységterületeken, mint játék az együtt játszás feltételeinek megteremtése, speciális segédeszközök biztosítása, az asszisztens, dajka, gyógypedagógus bevonásával a többségi gyermekek szükségleteinek kielégítése. A verselés, mesélés tevékenységterületnél a külső zavaró tényezőktől mentes környezet biztosítása, a feldolgozás fokozott megsegítése a fő feladat. Így megteremtve a lehetőséget a sajátos nevelési igényű gyermekek számára, hogy bátran vállaljanak szerepet. Ének zene énekes játék, gyermektánc

során a differenciálás lehet a több idő biztosítása a gyakorlásra. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenységeknél a különböző speciális eszközök biztosítása a testhelyzet korrigálása a legfontosabb feladat. Utolsó tevékenységterület a mozgás ahol pedig a természetes mozgásigény kielégítése, a harmonikus összerendezett mozgás megsegítése illetve a mozgásfejlesztés a feladatunk. (Kiegészítő Pedagógiai Program, 2017)

3.2. Kutatási kérdéseim

Az egyik kérdésem, hogy pontosan hogyan zajlik a tagintézményben az integráció.

Emellett arra is kíváncsi vagyok, hogy az óvodában dolgozó szakemberek (óvodapedagógusok, gyógypedagógusok, tagóvodavezető) sikeresnek gondolják az integrációt az intézményben, illetve ha nem miért nem.

Továbbá keresem a választ arra a kérdésekre, hogy mivel tehetné az intézményvezetés, illetve a fenntartó még hatékonyabbá az integrációt a mi óvodánkban, de akár a teljes területben.

3.3. Interjúk elemzése- Kérdések szerinti elemzés

3.3.1. Általános és létszámi kérdések

1. Mióta és milyen formában valósul meg integrált nevelés a Tagóvodában?

1988 óta folyik együttnevelés az óvodában. Kezdetben is a mozgásfogyatékos gyermekek integrálása volt az óvoda kiemelt feladata, illetve emellett értelmi fogyatékos gyermekeket integráltunk. 1988-2007-ig fejlesztő csoport működött az óvodában. 2007-től pedig már teljes az integráció, ami esetünkben azt jelenti, hogy megszűnik a fejlesztő csoport és a gyermeket a normál fejlődésmenetű gyermekek közé befogadva egy csoporton belül nevelünk. 2012-től kiegészült az alapító okiratunk a beszédfogyatékos gyermekek integrációjával.

2. Hányan milyen végzettséggel dolgoznak az óvodában?

óvodapedagógus	pedagógiai asszisztens	gyógy-pedagógiai asszisztens	gyógy-pedagógus	logopédus	pszichológus	dajka
4 fő (állandó)	2 fő (állandó)	1 fő (állandó)	2 fő (utazó)	2 fő (utazó) heti fél nap	1 fő (utazó) heti egy nap	4 fő (állandó)

1.táblázat Az óvoda dolgozóinak száma (saját szerkesztés)

3. Jelenleg hány gyermeket lát el a Napsugár Tagóvoda? Hogyan oszlanak meg a csoportokban a gyermekek? Fejenként hányat integrálnak a gyógypedagógusok?

	Tagóvoda- vezető	Gyógype- dagógus a)	Gyógype- dagógus b)	Óvodape- dagógus a)	Óvodape- dagógus b)	Óvodape- dagógus c)
Szám	A tanév- ben össze- sen nyolc SNI gyer- meket lát el az óvoda	Jelenleg há- rom SNI gyermekkel foglalko- zom	Öt gyerme- ket látok el jelenleg az óvodában	Két gyer- mekem sa- jatos neve- lési igényű	Nálam ösz- szesen négy gyer- mek sajátos nevelési igényű	Összesen két gyer- mek sajátos nevelési igényű a csoportban

2.táblázat Az óvoda SNI létszáma (saját szerkesztés)

Ezen adatok mellett a csoportok létszámai a következők szerint alakulnak.

- az óvodapedagógus csoportjába összesen 20 gyermek jár a két SNI gyermek mozgásfogyatékos a számított létszám így 24 fő.
- az óvónő csoportjába 18 gyermek jár, négy gyermek SNI ebből három gyermek három főnek számító mozgásfogyatékos egy pedig két főnek számít. Így a számított létszám 25.
- az óvodapedagógus csoportjába szintén 18 gyermek jár. A két sajátos nevelési igényű gyermek közül mindketten két főnek számítanak így a számított létszám 20.

3.3.2. A csoport és az integrált gyermekek viszonya

1. Mennyire tudnak beilleszkedni a csoportba a fejlesztésre szoruló gyerekek?

	Tagóvo- davezető	Gyógy- pedagó- gus a)	Gyógy- pedagó- gus b)	Óvoda- pedagó- gus a)	Óvoda- pedagó- gus b)	Óvoda- pedagó- gus c)
teljes mértékben	x	x	x	x	x	x
többé-kevésbé						
egyáltalán nem						

3.táblázat Az SNI gyermekek beilleszkedése (saját szerkesztés)

A sikeres beilleszkedés sok mindentől függ, azonban a feltételek minden csoportban adó-
tak. Éppen ezért az interjúalanyaim azon a véleményen vannak, hogy az integrált gyer-
mekek teljes mértékben be tudnak illeszkedni. Természetesen mindig lesznek kivételek,

könnyebb-nehezebb esetek, de ezeket a pedagógusok és a tagóvodavezető is úgy érzik, hogy jól tudják kezelni, és amikor szükséges egymástól is kérnek segítséget, tanácsot. A gyermekek szempontjából pedig úgy látszik és az évek tapasztalatai is ezt mutatják, hogy jól be tudnak illeszkedni. A csoport többi tagjai húzzák és ösztönzik őket. Szinte kivétel nélkül mindig kinyílnak a gyermekek, sokkal magabiztosabbak, szívesen jönnek óvodába és például azok a gyermekek, akiknél a szülő GYOD-ot (gyermekek otthongondozási díja) vesznek igénybe és emiatt délben haza kell menjenek szomorúak, szívesen maradnának a társaik között.

2. Hogyan viszonyulnak a normál fejlődésmenetű gyermekek a sajátos nevelési igényű gyermekekhez a csoportban?

	Óvodapedagógus a)	Óvodapedagógus b)	Óvodapedagógus c)
elfogadók	x	x	
többé-kevésbé elfogadók			x
elutasítók			

4.táblázat A normál fejlődésmenetű gyermekek viszonyulása az SNI gyermekekhez (saját szerkesztés)

A csoportba többnyire az a tapasztalat, hogy a gyermekek a mozgássérült társaikkal empátikusak, segítőkészek türelmesek. A látható végtaghiányt, mozgási nehézséget, valamint bármilyen testi deformitást számukra sokkal könnyebb feldolgozni, tudják értelmezni, mint ha például egy értelmi fogyatékos vagy egyéb pszichés zavarokkal küzdő, vagy beszéd fogyatékos gyermek jár a csoportba. Ezek a zavarok sokkal kevésbé kézzelfogható számukra, és amit ők látnak az, hogy a társuk nem tud beszélni, dadog, nem tud nyugton ülni, nem tud a kérdésekre adekvát válaszokat adni, úgymond epizódjai vannak, amikor nem tudja kontrollálni a viselkedését vagy, hogy mit mond. Ilyenkor sokan megijednek, kerülnek ezeket a gyermekeket. A pedagógusok dolga ebben az esetben, hogy elmagyarázza a gyermekeknek, hogy mi történik, hogyan tudnak segíteni, hiszen ebben az esetben nem tud azzal a gyermek segíteni, hogy mondjuk, fizikai segítséget nyújt.

3. Mit gondol mennyire elfogadók a helyzettől szemben a nem SNI-s gyermekek szülei?

	Tagóvodavezető	Gyógy-pedagógus a)	Gyógy-pedagógus b)	Óvoda-pedagógus a)	Óvoda-pedagógus b)	Óvoda-pedagógus c)
teljes mértékben		x	x	x	x	
inkább igen	x					x
inkább nem						
egyáltalán nem						

5.táblázat A többségi gyermekek szüleinek toleranciája (saját szerkesztés)

c) óvodapedagógus úgy látja, hogy a csoportjába járó gyermekek szülei alapvetően elfogadók azonban az ő csoportjába jár olyan gyermek is, akinek úgynevezett epizódjai vannak és ilyenkor akár ön-és közveszélyessé is válhat. Ezt pedig volt már olyan szülő, aki szóvá tette. Ilyenkor nagyon fontos, hogy a pedagógus ezt hogyan kommunikálja a szülők felé.

Alapvetően a tagóvoda vezetője is úgy látja, hogy a normál fejlődésű gyermekek szülei elfogadók. Ami mindenképpen jó visszajelzés, hogy sok szülő már a második akár harmadik testvért is az óvodánkba hozza.

4. Milyen hatása van a normál fejlődésű gyermekekre az integráció a tapasztalatok szerint?

	Tagóvodavezető	Gyógy-pedagógus a)	Gyógy-pedagógus b)	Óvoda-pedagógus a)	Óvoda-pedagógus b)	Óvoda-pedagógus c)
pozitív		x		x	x	
enyhe pozitív	x		x			
semleges						
enyhe negatív						x
negatív						

6.táblázat Az integráció hatása a többségi gyermekekre (saját szerkesztés)

Az általános vélemény az volt, hogy többnyire pozitív hatással van az integráció a többi gyermekekre. Sokan sokkal empatikusabbak, türelmesebbek, ha segíteni kell. Azonban az is igaz, amit c) óvodapedagógus felvetett. Nem mindegy milyen sajátos nevelési igényű

gyermeket integrálnak a csoportba. Sokkal jobban megnehezíti az elfogadást, befogadást egy labilis érzelmi állapotú vagy agresszív esetleg olyan deformitással rendelkező gyermek, aki ijesztő lehet a többiek számára. Természetesen a pedagógusok mindent megtesznek, azonban a befogadás érdekében a gyermekek nehezen fogják elfogadni például azt a gyermeket, aki adott esetben támadó, verekszik, és viselkedési problémái vannak. Nem fognak szívesen játszani vele, mert tartanak tőle, illetve előfordult c) óvónő csoportjában, hogy néhány fiú példaként tekintett erre a gyermekre és ezt a viselkedést ők is elkezdték utánozni. Elkezdték ők is verekedni, vagy üvöltözni esetleg csúnyán beszélni. Így ebben a formában az integrációnak lehetnek negatív hatásai is a többségi gyermekekre.

3.3.3. Tárgyi feltételek

1. Miknek kellene jelen lennie az óvodában, csoportszobában a fejlesztés érdekében?

	Tagóvodavezető	Gyógy-pedagógus a)	Gyógy-pedagógus b)	Óvoda-pedagógus a)	Óvoda-pedagógus b)	Óvoda-pedagógus c)
számítástechnikai eszközök		x	x		x	x
sérülésspecifikus eszközök			x			
személyi feltételek	x	x	x	x	x	
egyéb					Továbbképzés	

7.táblázat A csoportszobai eszközszükséglet (saját szerkesztés)

A legszükségesebb eszköz, pedagógusok szerint csoportonként egy laptop lenne, melynek segítségével számtalan fejlesztési lehetőség nyílna meg az óvónők előtt. Ezek mellett kiemelték a már sokat említett személyi feltételek megteremtését. Szükség lenne csoportonként legalább egy pedagógiai asszisztensre, illetve ha a két óvónős modell áll rendelkezésre az adott csoportban, akkor is szükséges lenne egy plusz ember, aki be tud segíteni. Érdekes volt számomra, hogy csak egy óvodapedagógus említette például a továbbképzésekre való igényt. Úgy érzi az óvónő, hogy nagyon hasznos lenne, ha lenne lehetőség óvodán belül megszervezett továbbképzésekre akár alvásidőben. Az ő elképzelése szerint

a teljes nevelőtestületnek szüksége lehetne pluszképesítésre. Mivel minden munkakörnek egyedi feladatai vannak, érdemes lenne csak a dajkáknak, csak az óvónőknek, csak a pedagógiai asszisztenseknek külön továbbképzéseket tartani.

2. Az utóbbi két évben kaptak fejlesztő eszközöket? Ha igen milyeneket és milyen forrásból érkeztek?

Tagóvodavezető: Az elmúlt két évben kisebb, inkább az óvodai hatáskörbe tartozó beruházások történtek. Ilyenek például az alapítványi pénzből beszerzett tornaszobai fejlesztő játékok, taktilis érzékelést fejlesztő eszközök. Utoljára 2019-ben történt nagyobb beruházás, melyet az Önkormányzat támogatásából kaptunk. Ez az óvoda udvarának teljeskörű felújítása és akadálymentesítése volt.

A gyógypedagógusok számára a tavalyi tanévben beszerzésre került az intézményvezetés által egy laptop, melyen a dokumentáció vezetése sokkal gördülékenyebb, illetve az eszköz a gyermekek fejlesztése során is alkalmazható.

3. Hogyan, mivel járulhatna hozzá a fenntartó az integráció elősegítéséhez? (eszköz, pénz, munkaerő, idő stb.)

	Tagóvoda- vezető	Gyógype- dagógus a)	Gyógype- dagógus b)	Óvodape- dagógus a)	Óvodape- dagógus b)	Óvodape- dagógus c)
pénz	x					x
esz- közök			x			
mun- kaerő	x	x	x	x	x	x
egyéb					x	

8.táblázat A fenntartó hozzájárulási lehetőségei az integráció elősegítéséhez (saját szerkesztés)

Szinte kivétel nélkül mindenki első helyen említette a kedvezőbb személyi feltételek megteremtését.

Az óvodapedagógusok nem is feltétlenül a társóvónőket igénylik, hiszen legtöbbször hozzászórtak, hogy egyedül dolgoznak, hanem úgy gondolják, több pedagógiai asszisztensre lenne szükség. Egy óvónő tett említést arról, hogy a fenntartó biztosíthatna továbbképzési lehetőségeket minden csoportban dolgozó felnőtt számára.

A gyógypedagógusok is a pedagógiai asszisztenseket hiányolják azonban ők más megközelítésből. Úgy gondolják, ha a csoportban lenne megfelelő létszámban óvodapedagógus, akkor az ott pedagógusi feladatokat ellátó asszisztensek felszabadulnának és mindig

az éppen aktuális, problémásabb csoportokba tudnának besegíteni. Nem lennének egy csoporthoz kötve.

3.3.4. Szakmai felkészültség

1. Mit gondol mik az ideális körülmények az integrált neveléshez?

	Tag- óvoda- vezető	Gyógy- pedagógus a)	Gyógy- pedagógus b)	Óvoda- pedagógus a)	Óvoda- pedagógus b)	Óvoda- pedagógus c)
Kis létszámú csoportok	x	x		x	x	
Csoportonként alacsony SNI létszám		x	x			x
Jól kiépített szakmai hálózat	x			x	x	
Akadálymentesített környezet			x		x	
A pedagógusok megfelelő attitűdje	x					x
Megfelelő anyagi és eszköz béli háttér	x					
Szülőkkel való szoros együttműködés			x			x
A szakemberekkel való szoros együttműködés						x

9.táblázat A sikeres integráció feltételei (saját szerkesztés)

Összességében a pedagógusok, illetve a tagóvoda vezetője is a kis létszámot emelte ki első helyen. Ez a Napsugár tagóvodában szerencsére meg is tud valósulni, hiszen 18-20 gyermek jár összesen egy csoportba.

Ami itt kevésbé tud megvalósulni az a alacsony létszámú integráció a csoportokban. Sajnos van olyan csoport, ahol ugye négy gyermek is van ebből három mozgáskorlátozott. A vezető elmondása szerint a jövő év szintén nem hoz nagy változást. Idén három SNI

gyermek megy iskolába, de a helyükre érkezik is három a 2023/2024-es nevelési évben. Ez a szám az év során is változhat, előfordulhat olyan gyermek, aki diagnózis vagy szakértői vélemény nélkül érkezik szeptemberben az óvodába és az óvodából küldik vizsgálatra, illetve számolni kell az év közben esetlegesen beköltöző gyermekekkel is.

3.3.5. Pedagógusi, szülői együttműködés

1. Az együttműködés során milyen kooperációs módszereket alkalmaznak?

Tagóvodavezető elmondása alapján a gyógypedagógusok és az óvodapedagógusok főleg team munkában szeretnek dolgozni. Azonban az egyes értekezleti napokon, szakmai beszélgetések során esetmegbeszéléseket is szoktak tartani. Ilyenkor az egyes problémásabb eseteket beszélnek meg és kérnek egymástól tanácsot, segítséget, hogy ki hogyan oldotta volna meg a helyzetet.

Az óvónők igénylik, hogy esetlegesen a gyógypedagógusok tartsanak szakmai bemutatót. Ezen túl bemehetnek hospitálni is a külön foglalkozásokra, ahol sok hasznos módszereket, ötleteket szerezhettek az óvónők, amiket később be tudnak építeni a mindennapokba.

2. Mennyire érzi együttműködőnek a sajátos nevelési igényű gyermekek szüleit?

	Tagóvodavezető	Gyógypedagógus a)	Gyógypedagógus b)	Óvodapedagógus a)	Óvodapedagógus b)	Óvodapedagógus c)
teljes mértékben	x	x	x	x	x	x
inkább igen						
inkább nem						
egyáltalán nem						

10.táblázat Az SNI gyermekek szüleinek együttműködési készsége (saját szerkesztés)

A tagóvodavezető elmondta, hogy mostanában egyre többször futnak bele akár beiratkozás akár év közbeni felvétel vagy átvétel esetén abba, hogy a szülők ugyan tisztában vannak a gyermekük állapotával mégsem szeretnék „megbélyegezni” őt egy szakértői véleménnyel. Tartanak a későbbi következményektől, ami lehet az, hogy esetleg nem veszik fel őket a választott iskolába a szakvélemény miatt. Ilyenkor a vezető a gyógypedagógusokkal karöltve el szokták magyarázni a szülőknek, hogy milyen előnyöket jelenthet a gyermek számára a vélemény. Sokszor maradnak még ilyenkor is kétségek a szülőkben, ezt számos konzultációval, bemutató foglalkozással igyekszünk oldani. Az a tapasztalat,

hogy bíznak a gyógypedagógusokban a szülők, és hosszútávon elégedettek szoktak lenni a döntésükkel és hálásak a tanácsokért.

Az utóbbi években ez egy gyakori probléma, de az óvodába járó gyermekek szüleivel nagy egyetértésben folyik a munka. A gyógypedagógusokkal folyamatos a megbeszélés és év közben több fogadóórát is tartanak. Hasznos tanácsokkal látják el a szülőket az otthoni fejlesztéshez. Ezeket az esetek 90%-ban megfogadják s meg is valósítják otthon a szülők.

A csoportokban egyhangúan az volt a vélemény, hogy teljes mértékig együttműködők. Például az a) óvodapedagógus csoportjában az egyik mozgáskorlátozott gyermek szülei a séták, kirándulások alkalmával szívesen kísérik a gyermeket, hiszen tudják, hogy a gyermek mellé ilyen programok alkalmával szükséges egy felnőtt állandó jelenléte.

3. Mennyire valósul meg az óvodapedagógusok és a gyógypedagógusok között az együttműködés? Miben nyilvánul ez meg?

	Tagóvodavezető	Gyógypedagógus a)	Gyógypedagógus b)	Óvodapedagógus a)	Óvodapedagógus b)	Óvodapedagógus c)
teljes mértékben	x	x	x	x	x	x
inkább igen						
inkább nem						
egyáltalán nem						

11. táblázat Az óvoda pedagógusai és gyógypedagógusai közötti együttműködés (saját szerkesztés)

Az óvodapedagógusok szinte mind a konzultációs alkalmakat, a csoportba való besegítést, és a számtalan a mindennapokba is beépíthető fejlesztő játékokat, tevékenységeket emelték ki, mint legpontosabb megnyilvánulása a jól és hatékonyan működő integrációnak.

A gyógypedagógusok kiemelték, hogy az nagyon hatékonyá teszi a közös munkát, hogy a pedagógusok mernek kérdezni, illetve a tanácsokat meg is fogadják.

3.3.6. Egyéb

1. Mennyire gondolja sikeresnek az intézményben az integrációt?

	Tagóvodavezető	Gyógy-pedagógus a)	Gyógy-pedagógus b)	Óvoda-pedagógus a)	Óvoda-pedagógus b)	Óvoda-pedagógus c)
teljes mértékben	x	x	x	x	x	
inkább igen						x
inkább nem						
egyáltalán nem						

12.táblázat Az integráció sikeressége a Napsugár Tagóvodában (saját szerkesztés)

Többnyire minden interjúalanyom azt mondta, hogy sikeresnek tartja a Napsugár Tagóvodában az integrációt. Nyilván hozzá tették, hogy lenne mindig van hova fejlődni, de ezek nem az óvoda nevelői testületén múlnak. A gyermekek be tudnak illeszkedni a csoportokba, a többi gyermek és a pedagógusok biztosítják az ehhez szükséges szeretetteljes, elfogadó környezetet.

Az személyi feltételek kedvezőbbé tétele, egy két anyagi, valamint eszközbeli támogatás tehetné még sikeresebbé az integrációt.

3.4.Személyes tapasztalataim

Ahogy korábban írtam lassan öt éve dolgozom ebben az óvodában. Ez alatt az idő alatt is sok mindent megfigyeltem és meg is tapasztaltam. A pedagógusok erőn felül dolgoznak a mindennapokban. Mindent megtesznek a gyermekekért sokszor minimális támogatottság mellett. Amikor az interjúkat készítettem, illetve amikor hospitálok, egyik-másik csoportban mindig bebizonyosodik számomra, hogy ezek az óvónők olyan elkötelezettséggel vannak a szakmájuk iránt, szeretettel, türelemmel a gyermekek iránt, ami irigylésre méltó. Úgy érzem, a legjobbtól tanulhatok. Számtalan hasznos tanácsot kaptam, támogatást, amikor lekerültem egyedül egy olyan csoportba ahová egy közép súlyos értelmifogyatékos gyermek is járt. Előtte nem találkoztam még hasonló esettel, ezért számtalan esetmegbeszéléssel próbáltak nekem segíteni a kolleganők.

Természetesen ők is sokszor frusztráltak néha elkeseredettek, de ahhoz kell igazán nagy erő, hogy abból a lelkiállapotból felálljanak és tovább menjenek.

A pedagógusokon túl csak a gyermekeket nagyobb öröm látni. A mozgásfogyatékos gyermekek akaratereje, kitartása egyes feladatok elvégzése során csodálatraméltó. Látni nap, mint nap az egészséges fejlődésmenetű gyermekeket, amint segítik társaikat a nap bármely szakában és bármilyen tevékenységben, sokszor erőn felül.

Az a szeretet, elfogadás, türelem és sokszor kíváncsiság, ami áthatja, a mindennapjainkat azt mondatja velem jól választottam óvodát. A sok nehézség ellenére sem mennék más-hova dolgozni.

4. Összegzés

A kutatási kérdéseimre egészen pontos válaszokat kaptam

A kielemezett interjúk pontosan bemutatják az óvoda integrációs gyakorlatát. A pedagógusok közötti együttműködést, a szülőkkel kialakított kapcsolatot, az integráció hatását a gyermekekre (mind a normál fejlődésmenetűekre mind a sajátos nevelési igényűekre).

A dolgozók véleménye alapján megállapítható, hogy ebben az óvodában az integráció jól, hatékonyan működik, azonban ez leginkább azon múlik, hogy a pedagógusok sokszor erőn felül teljesítenek, és igyekeznek minden lehetőséget és segítséget megadni a gyermekeknek ahhoz, hogy fejlődni tudjanak.

Ez persze igaz azokra a pedagógusokra is, akik többségi óvodában dolgoznak. Illetve, akiknek a csoportjába jár több olyan gyermek is, akik speciális szükségletűek és több türelmet, fejlesztést, odafigyelést igényelnek, továbbá egy nehezített helyzetben kell helytállniuk úgy, hogy sokszor a megfelelő képzettségük sincs meg hozzá. Úgy gondolom, hogy az óvodapedagógusoknak szüksége lenne speciális továbbképzésekre, ami bemutatja nekik azokat a módszereket, melyeket a szakmai segítség alkalmaz és melyeket ők is képesek lennének megvalósítani a mindennapokban. Az általános pedagógusi képzés erre nem elegendő, szükség lenne olyan publikációkra, foglalkozásokra, konferenciákra melyek a témával foglalkoznak, és szükséges lenne biztosítani a lehetőséget, hogy részt vegyenek a pedagógusok ezeken. Akár olyan módon is, amihez a pedagógus személyes jelenléte nem szükséges, mert alkalmazza az adott kor kommunikációs lehetőségeit (például online tanfolyamok, fórumok).

Megfogalmaztam azt a kérdést, hogy hogyan tehetné hatékonyabbá a kerületi integrációt a fenntartó, illetve az intézményvezetés. Az interjúkból kiderül, hogy leginkább azzal, ha a személyi feltételek (leginkább pedagógiai asszisztensek) jobbak lennének, illetve kevesebb integrálandó gyermek kerülne egy csoportba. Azért, hogy ezt meg tudjam válaszolni felkerestem az intézmény vezetőjét is. A probléma felvetésére azt a választ kaptam, hogy a következő tanévtől szeretnék kiterjeszteni az integrációs feladatokat a kerület minden óvodájára. Ahogy már említettem korábban a dolgozatomban jelenleg 14 tagóvoda vállalja arányos elosztásban, az Alapító Okiratban megfogalmazottak szerint többféle diag-

nózással rendelkező gyermek nevelését. Ezt ki szeretnék terjeszteni a kerület összes óvodájára. Ezzel kívánják könnyíteni és elosztani az integrálással járó feladatokat, így minden csoportba kisebb létszámban kerülnének sajátos nevelési igényű gyermekek.

Magyarországon az integrált nevelés és a fogyatékoság közel 25 éve (a többször módosított Nemzeti közoktatási törvény és a 1998. évi XXVI. fogyatékoságról szóló törvény) van törvényileg szabályozva.

A pedagógusok igyekeznek minden rájuk kiszabott feladatot elvégezni a gyermekek érdekében, de szükség lenne arra is, hogy egy erős támogatói rendszer álljon a pedagógusok mögött és segítse őket. Igyekeztem a dolgozatomban az integrált nevelésről, a sajátos nevelési igényű gyermekekről egy általános képet adni, majd pedig próbáltam minél jobban bemutatni azt, hogy ez hogyan is alakul manapság például az én óvodámban. Ez a rövid kutatás arra szolgál, hogy egy kis betekintést nyerhetnek a most aktuális helyzetről egy csepeli óvodában. De természetesen a kerületen belül is van különbség az integráló óvodák között. A legnagyobb különbséget az adja, hogy az adott intézmény milyen sajátos nevelési igénnyel integrál.

A gyermekeket a pedagógusok az élet minden területén igyekeznek támogatni, és fejleszteni az óvodai nevelés során. A probléma az, hogy sajnos a speciális szükségletű gyermekek között is vannak olyanok, akiknek sokkal több figyelemre és időre van szüksége. Ilyen gyermek, például aki autizmus spektrumzavaros, vagy aki súlyos vagy középsúlyos értelmi fogyatékos vagy mozgáskorlátozott, vagy ha akár több problémája is van egyidejűleg. Ezeknek a gyermekeknek az ellátása sokszor elsőbbséget élvez, ennek ellenére a pedagógusok igyekeznek mindenkire elegendő időt és figyelmet szánni, hogy a fejlesztésekből semelyik gyermek soha ne maradjon ki.

A későbbiekben érdemes lehet egy kitekintést is készíteni, ami a kerület összes óvodáját összehasonlítaná, főleg hogyha az az elképzelés, hogy a 2023/2024-es nevelési évtől minden óvoda, amelyik az intézményvezetésünk alá tartozik integrációs feladatokat fog ellátni. Ezen túl pedig érdemes lehet egy kiértékelést készíteni arról, hogy hogyan valósult meg a váltás az új integráló óvodákban.

5. Irodalomjegyzék

1. BENCZÉNÉ Csorba Margit (2007): *Integrációs módszertani kézikönyv*. Kaposvár: Bárczi Gusztáv Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó
2. CSÁNYI Yvonne (2000): *A speciális szükségletű gyermekek és fiatalok integrált, nevelése-oktatása*, In: Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. Budapest: ELTE-BGGYTF
3. FALUS Orsolya (2017): *Jogi és gazdasági alapismeretek kurzus (jegyzet)*
4. FONYÓDI Ilona (2000): *Az 1998. évi XXXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségéről*, In: Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. Budapest: ELTE-BGGYTF
5. ILLYÉS Sándor (2000): *A magyar gyógypedagógia hagyományai és alapfogalmai*, In: Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. Budapest: ELTE- BGGYTF
6. KÓKAYNÉ Lányi Marietta (2007): *Könyv az integrációról - Sajátos nevelési igényű gyerekek együttnevelése a Gyermek Házában*. Budapest: SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht
7. MESTERHÁZI Zsuzsa (2000): *A gyógypedagógia, mint tudomány*, In: Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*, Budapest, ELTE- BGGYTF
8. METZGER Balázs (2006): *Előtérben az integráció – Közoktatási változások a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságok szemszögéből*, In: M. TAMÁS Márta (szerk.): *Integráció és inklúzió. Fejlesztő módszerek a közoktatásban*. Budapest: Trefort Kiadó
9. M. TAMÁS Márta (2006): *Előszó*, In: *Integráció és inklúzió. Fejlesztő módszerek a közoktatásban*. Budapest: Trefort Kiadó
10. M. TAMÁS Márta (2006): *Iskolaérettség a gyakorlatban*, In: *Integráció és inklúzió. Fejlesztő módszerek a közoktatásban*. Budapest: Trefort Kiadó
11. NAGY Gyöngyi Mária (2000): *Közoktatási intézmények és szolgáltatások a fogyatékos gyermekek számára*, In: Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. Budapest: ELTE- BGGYTF
12. VERTÉNÉ Balogh Ágnes (2006): *Ma a mi napunk van! – Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai integrációja*, In: M. TAMÁS Márta (szerk.): *Integráció és inklúzió. Fejlesztő módszerek a közoktatásban*. Budapest: Trefort Kiadó

Online források:

1. A Csepeli Csodakút Egyesített Óvoda Napsugár Tagóvodájának oldala
<http://cseo.hu/tagintezmenyeink/napsugar-ovoda/> [2023.04.20]
2. KOVÁCS Krisztina, SZTE JGYPK Óvóképző Szakcsoport
http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Az_vodapedagogus_feladata_a_sajtos_nevelsi_igny_gyermekek_nevelsben/index.html [2023. 04. 20.]

Törvények:

1. 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV [2023. 04. 20.]
2. 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300015.EMM> [2023. 04. 20.]

6. Mellékletek

1.számú melléklet

Interjú kérdéssor

Általános és létszámi kérdések

1. Mióta és milyen formában valósul meg integrált nevelés a Tagóvodában?
2. Hányan milyen végzettséggel dolgoznak az óvodában?
3. Jelenleg hány gyermeket lát el a Napsugár Tagóvoda? Hogyan oszlanak meg a csoportokban a gyermekek? Fejenként hányat integrálnak a gyógypedagógusok?

A csoport és az integrált gyermekek viszonya

1. Mennyire tudnak beilleszkedni a csoportba a fejlesztésre szoruló gyerekek?
2. Hogyan viszonyulnak a normál fejlődésű gyermekek a sajátos nevelési igényű gyermekekhez a csoportban?
3. Mit gondol mennyire elfogadók a helyzettel szemben a nem SNI-s gyermekek szülei?
4. Milyen hatása van a normál fejlődésű gyermekekre az integráció a tapasztalatok szerint?

Tárgyi feltételek

1. Miknek kellene jelen lennie az óvodában, csoportszobában a fejlesztés érdekében?
2. Az utóbbi két évben kaptak fejlesztő eszközöket? Ha igen milyeneket és milyen forrásból érkeztek?
3. Hogyan, mivel járulhatna hozzá a fenntartó az integráció elősegítéséhez? (eszköz, pénz, munkaerő, idő stb.)

Szakmai felkészültség

1. Mit gondol mik az ideális körülmények az integrált neveléshez?

Pedagógusi, szülői együttműködés

1. Az együttműködés során milyen kooperációs módszereket alkalmaznak?
2. Mennyire érzi együttműködőnek a sajátos nevelési igényű gyermekek szüleit?
3. Mennyire valósul meg az óvodapedagógusok és a gyógypedagógusok között az együttműködés? Miben nyilvánul ez meg?

Egyéb

1. Mennyire gondolja sikeresnek az intézményben az integrációt?

NYILATKOZAT

Alulírott Tóth Bernadett Krisztina a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Budapesti Campus, Közoktatási vezető és pedagógus szakvizsga szak nappal/levelező tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy, Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy, a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozatom állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: 2023 év 04 hó 24 nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének következményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom/ nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Kaposvár év április hó 22. nap

Belső konzulens

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: TÓTH BERNADET KRISTINA
A Hallgató Neptun kódja: FAVQCU
A dolgozat címe: AZ IKT-ERŐFORRÁS-KEZELÉS MEGVALÓSULÁSA EGYADOTT OKTATÁSI INTÉZMÉNYBEN
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: NEVELÉSTUDOMÁNYI INTÉZET

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023 év 04 hó 27 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.